

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE
Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

ADMINISTRACIÓ:

St. Bernat, 5, Pral.-2.^a
CIUTAT DE MALLORCA

Administrador: Juan Riutort.)

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres erbes an es qui s'ho guany

¿A ON LA VENEN?

A Manacor: Ca-mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.

A Palma: Llibreria d'En Guasp Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer Sta. Eularia, 25.—Llibreria de N Ernest Frau, Brossa.—Llibreria Amengual y Muntaner.

El Papa i es dos anys de guerra

Volem donar sa substancia de lo que ha dit demunt això sa primera revista catòlica del mon. *La Civiltà Catolica* de Roma, dia 2 d'aquest més. Bé val la pena de ficar-s'hi i tenir-ho en compte. Per això hu traduïm.

«No'n parlem, diu *La Civiltà*, d'aqueix espectacle de sanc» que presenta la guerra i «que contrista les ànimes, ni de la propaganda de l'odi que mos emmaleeix, ni de tantes altres obres d'extermini i de naufrats a on fa els seus prodigis la barbarie de la moderna civilisació sensa Deu. A tot això para clot dins el mon tan sols el poder sobrenatural del Papa amb tota l'obra seua de caritat i de justícia. Així ho ha de fer el Papa i hu fa come Mestre, come Jutge i sobre tot come Pare i Pastor dels pobles.

«Cap altra Potencia, per més neutral que sia, pot competir amb el Papa en vers d'aquesta cosa. Sols el Papa replega en la seua mà tots els títols escampats entre els altres Poders. Come Mestre Universal publica i promulga dins el mon la veritat, entrebaldada amb l'orde moral i relligiós, com també publica i promulga els principis tots de justícia i de caritat, sensa aficar-se en res que sia purament d'orde polític o material. Come Jutge crida an el seu Tribunal les causes més altes i més envitricollades que toquen un orde i l'altre, de fe i de moral, de relligió i de costums; però no sentència ni condemna, sino quant li donen ple coneixement de causa, de manera que se pugua formar conciencia certa de la necessitat o utilitat de la seua intervenció suprema, en la qual la severitat i la justícia del Jutge se fan tota una cosa amb la caritat i la misericordia del Pare. Come Pare i Pastor de tots, el Papa mira el bé major i més universal, això és, allò que sensa mai danyar la justícia, promou més amplament la caritat; sensa perjudicar els drets de cadascú i el verdader bé particular dels individus ni de l'Estat d'ells, du prosperitat comuna un els pobles tots i funda no demunt les ruines, sino demunt la re-auració cristiana de cada nacionalitat, el verdader *internacionalisme* cristià. Tal és l'obra de caritat i de justícia del Pontificat».

«Quin programa més gloriós el del Pontificat de Benet XVI! ¿Qui no hu recorda? «Comensava, fa dos anys, amb la paraula de pau i d'amor que fou la primera que el Cardenal Jaume della Chiesa digué tot pujant an el Soli de St. Pere amb el nom de Benet XV, amb la seua «exortació», endressada a tots els catòlics dia 8 de setembre; parlá encara més espinzellat i més solemniat en la primera enciclica a tot lo mon catòlic dia 1 de novembre, *Ad Beatissimi*; lo mateix feu dirigint-se an els Prínceps en son discurs davant el Consistori de Cardenals dia 22 de janer de 1915, *Convocare vos*; després, suprimí el Consistori, en la carta de 25 de maig següent an el Cardenal Degà, *Era nostro proposito*; i llavò quant feia un any que havia esclatat sa guerra, que donà aquell crit vibrant an es pobles bel·ligerants i an els qui los comanden», *Allorché fummo chiamati*, de 28 de juliol. Tots aqueix documents foren reclams ben afuats a favor de la pau.

«Però no acabà aquell any que no ressonàs de bell nou la mateixa paraula de la caritat i de la justícia dins

una al·locució del Papa an els seus conseiers eminentíssims, dins el Consistori de sis de desembre de 1915, *Notis profecto*; i tampoc comensava l'any present sensa que el Papa dins el mot de bon averany an el Cardenals fés vibrar la nota de la seua paternal caritat, el repetit crit de pau. I més dolorosament anava resplandint aquell crit quant comensava la corema, dia 4 de mars, dins una carta an el Cardenal Vicari. *Al tremendo conflitto*. I no ha callat el Papa quant s'acostava el segon aniversari de la guerra, sino que feia sentir més fort un novell envit a la Pau, reforçat amb les pregaries de tot el poble cristià i de rreuerament amb l'espectacle de l'innocència suplicant.

«Aqueix son els principals documents, amb els quals se'n entrunyellen d'altres més nombrosos, uns públics els altres privats, de menor solemnitat si voleu, pero no de menor gravetat. no de menor importancia en quant a afirmació i a actuació del programa que hem dit, de pau en el triuñf de la justícia i de la caritat.

«Així an el Cardenal Csernoch, Arquebisbe de Strigonia, ara fa un any, escrivia Benet XV que li travessaven el cor els llaments i el plant dels pobles i d'aquells que morien a la guerra i d'aquells que romanien endolats; i que per això se desteixinava recomanant i persuadint an els Reis i an els pobles la pau, obra de justícia. I pocs dies més tart, dia 6 de setembre repetia an el Cardenal Hartmann (de Colonia) i an els altres Bisbes alemanys, aplegats a Fulda, que el camin-reial cap a la pau l'obria la caritat benigna i pacient, per lo qual els catòlics tots havien de defogir d'encendre els odis amb mutues ofenses, i que ell amb tot el seu cor demanava la pau, la reclamava com obra de justícia i acomodada a la dignitat dels pobles, i que exortava tots els catòlics a que se preparassen per recobrar la pau amb l'amor de germanat cristiana que cal a tots.

«Era això el pensament constant de pau en la caritat i en la justícia, come elements sustancials seus, que Benet XV espinzellava després dins la vigorosa al·locució de 6 de desembre, invocant una pau justa, durable i aprofitadora de les dues parts bel·ligerants; i més enèrgic encara dins la carta de 4 de mars d'anguany an el Cardenal Vicari, deia aquelles commovedores paraules: «Tirant mos, per dir-ho així, al mig dels pobles bel·ligerants, com un pare al mig dels propis fills que's baraien, els hem conjurats en nom d'aquell Deu que és justícia i caritat infinita, a renunciar an el propòsit de fer se bossins ells amb ells, a exposar d'un modo vegada amb tota claredat, d'un modo directe o indirecte els desigs de cadascú i a tenir en compte, en la mida lo just i de lo possible, les aspiracions dels pobles». Aquest mateix pensament escloveia també l'Eminentísim Cardenal Secretari d'Estat dia 11 de maig passat, responnent a una excitació de les senyores de Dinamarca, dient-los: «Vosaltres heu expressat lo vostro agratament an el Papa, Ministre del Deu de Pau, porque ha aprofitades totes les avinenteses de defensar la causa de la pacificació del món amb una pau fundada en la justícia i an el dret. Recordau amb raó que la missió secular del Papa de Roma és d'esser el Mediador entre els pobles, el defensor nat de les causes justes, el guardià de

la moral, del dret, de la civilisació. El nostro Sant Pare Benet XV desitja fer possible una pau que resolga amb equidat i sapiencia l'envitricollament formidable dels problemes suscitats dins el mon».—I basta de documents així, que allargariem massa si los haviem de retreure tots.

«Demanera que no en tenen gens gens de raó aquells que se dolguen del silenci del Papa o de que el Papa no haja parlat clar, com *Le Temps* de París i *L'Italie* de Roma.

«Es nostros lectors ja saben que tals queixes són fruit tot just de s'egoisme, porque an això se redueix aquella passió de nacionalisme fals, exagerat, que tapa la vista fins i tot a molts de catòlics. Aqueix egoisme los fa veure totes les raons i els drets, tota la l'humanitat i la justícia, tot l'heroisme just a una part, a a part d'ells, i totes les injustícies i coses mal fetes a l'altra part, a la part dels seus contraris; i voldrien que el Papa cada dia les donàs la raó a ells i condemnàs els contraris d'ells, voldrien que el Papa fos com un periodista baladrer, un polític de partit, un homo d'Estat qualsevol, no un pare, no un jutge universal.

«Espesses vegades les queixes no venen solament de l'egoisme o nacionalisme exagerat. Venen més encara de l'odi a la relligió i an el Papa; venen les queixes dels inemics de l'Esglesia. Aqueix, per mascarar la dignitat sublim, la majestat sobirana del Papat, e-hu fan de tot per treginar-lo cap a les rivalitats i passions d'ells. No és no l'amor de patria que los mou, sino la fel anti-clerical o l'esperit de la secta anticristiana, que voi a totes passades fer odiosa l'obra i actuació de l'Esglesia i del seu Cap visible. I vetassi que aqueix homos qui primer volien bandejar i foragitar de la societat humana el Papa, són els qui ara criden i esqueinen més fort, fingint d'exaltar el poder del Papa, invocant la seua autoritat suprema, pretenint que s'afiqui en les coses d'orde purament polític, en les questions exclusivament polítiques, en tot allò que per culpa d'ells està més confús i més negre en les presents condicions dels Estats Civils, *taics* tots, això és, eteus, sensa moral, per no dir immorals, en la política d'ells.

«Quina casta de zel és aquest? Tot e-hu fan per acabar en protestes i crits si el Papa no està disposat a parlar i dirimir les questions, a sentenciar a condemnar segons lo que ells volen i los dona gana.

«Això nomès ja hauria de bastar per posar en guardia les ànimes bones que se deixen confondre amb tals raons foradades».

Segueix per aqueix tirany *La Civiltà* per demostrar que no tenen cap fonament les queixes contra la conducta del Papa en tot això de la guerra, lo qual fa veure que desgraciadament n'hi ha devers Italia com devers França d'ànimes petites, de papuis, que no hi veuen dos dits enfora, que se queixen del Papa porque no condemna, no excomunica i no tira dins infern ets alemanys i ets austriacs, oblidant que el Papa es Pare de tots els cristians, sien de la nació que siguen, i dins Alemania nomès hi ha més de vint i quatre milions de catòlics i que Austria en sa immensa majoria és catòlica.

I segueix dient *La Civiltà*: «La conciencia fonda i l'alt concepte que de la missió de l'Esglesia i del Papat té Benet XV, inspira totes les seues paraules i

totes les seues obres de caritat i de justícia que fa envers de la guerra come Mestre, come Jutge, i sobre tot come Pare i Pastor. Així an aqueixes raons supremes apella el Papa dins l'enciclica i dins les al·locucions i dins les cartes, ara recordant el seu cor de «Pare de tots», suara la seua autoritat de «Mestre suprem i Defensor de la llei eterna», el seu ofici de «Vicari de l'etern i suprem Jutge, de »suprem Pastor de les ànimes». Aqueixes i no altres son les raons que moven el Papa; no són mai raons polítiques ni hu manes, com pretenen els nostros inemics, judicant les coses segons lo que ells se senten, deixant-se esgarriar de l'egoisme que los du venuts i los fa fer tantes de cucaveles.

«A la vehemencia i a la calentor de l'exortació pastoral i de la sollicitud paterna, uneix el Papa la delicada i prudent reserva en el tocar els punts de les questions internacionals sensa emmaleir-los, en el deplorar les divisions i les baraias sensa jutjar-hi, en el convidar a la pau sensa sentenciar entre les parts no oïdes, en el separar la relligió de la trista política contemporania, reprovant en general i deplorant les culpes innegables que d'una i d'altra banda hi ha hagudes entre els fatricides bel·ligerants.

«El Papa s'és mantengut incommovible an el clamors dels partits, superior a les revolteries insidioses de la diplomacia, a la pressió de les Potencies. Enfront de tots el Papa, mentres proclama tot dret els alts principis de veritat i justícia, protesta de que vulguen «embarriolar l'Autoritat Pontificia en la qüestió dels bel·ligerants, lo qual no treuria cap en-lloc ni seria bo per negú, allà on la Santa Seu al mig d'aqueixa lluita tan feresta, preocupant-se'n tant com se'n preocupa de ver, s'ha de manenir perfectament imparcial», lo que no vol dir simplement *neutral o indiferent*, ja que no hu pot esser indiferent un pare entre els odis fatricides i les lluites dels fills».

Després fa veure *La Civiltà* que el Papa en tot quant fa i diu referent a la guerra no sent altre impuls ni el mou res més que la caritat de Deu, l'amor de Deu i del proïsme, igual per tots els fills d'Adam, dient: «La caritat divina és lo que el mou en totes les seues pacífiques curalles». «Tot quant hem fet a favor de la pau, escrivia el Papa an els Bisbes de Lombardia (Italia), mos ho inspirà la caritat de Crist, la qual ens encoratja a seguir sempre endavant per tan bon camí».

«Si la tristesa dels temps i la dolentia dels homos aturen» el Papa «de conseguir que se fassen les paus, no l'han pogut aturar de fer passes per alliviar i endolsir els mals de la guerra. Les nacions més ferides com França i Bèlgica, Armenia i Polonia han rebuts auxilis i socós del Papa, que hi ha enviats milenars i milenars de *lires* (pessetes), tot quant li ha permès la seua pobresa augusta, com ha enviat també an els altres païssos castigats del terrible assot de la guerra. No s'és publicat ni d'un bon tros tot quant ha fet i no para de fer el Papa a favor de les víctimes de la guerra; si importa, lo més gros, roman ocult i ignorat, i tot això, repetim-ho, no hu fa per cap mira humana, sino just per Deu i p'el proïsme.

Gracies a Deu, a Espanya no importa que els periòdics catòlics s'esforassin, com ho fa *La Civiltà*, per demos-

trar aqueixes coses, perquè tothom n'està convençut. Se veu que a Itàlia i a altres nacions *aliades* no és així, desgraciadament per culpa del maleït apassionament *nacionalista*, que voldria que el Papa no badàs boca que no condemnàs Alemanya i Àustria i que entregàs an En Barrufet tots els alemanys i els austríacs, tant si són catòlics com si no ho són, per sortir-ne d'una vegada.

¡Pobre raó humana! ¡que te'n fan pagar de trevelades i de tomverses sa passió i s'interés que tan sovint te duen embriuada i te fan perdre la tramuntana de vista!

Germanets, no decantem mai la vista del Vaticà si volem servir sempre el solc i no deixar mai el bon camí! Del Vaticà ens ha de venir la llum! El Vaticà es la nostra búxola! Qui no va darrera el Papa, fa mala fi sempre!

Sa cosa religiosa devers China

A Xina, des que hi proclamaren sa república, no hi ha hagut un dia de pau; lo que passa per tot arreu. Sa república serà es sistema de govern millor del món; però allà on lleven sa monarquia i hi posen sa república, vé es fracasas sens falta.

Des rebumboris polítics de Xina no en direm res perquè no mos interessent gots. En quant a lo religió, La *Civiltà Catòlica* de 19 de d'agost posa una carta que li han enviada de Xina mateix que conta tot això: «Sa Missió de Kiang-non comensà an es setembre sa publicació d'una revista mensual: *L'Escola a Xina*; deu quaderns publica cada any de 64 planes en 8ª cadascun i 10 francs cada any que costa. Cada nombre du articles de fondo, es documents oficials de s'Autoritat Civil que més interessent, notícies sobre ensenyansa i llibres pedagògics. Es Consei Municipal de Changhai ha decretat repartir 60000 Tls. l'any 1916 i 1917 per fundar un *boldró universitari*, destinat an es xinenes, pensament que l'estudien es directors de *L'Aurore*, que és una casa d'Estudis Superiors, agregada a sa Missió de la Companyia de Jesús. Aqueix centre intel·lectual ha d'incloure una partida d'edificis, a on funcionaran diverses Facultats amb totes ses seues ensenyanses i institucions científiques corresponents, com són, un Observatori, un Museu, una Biblioteca pública, etc. Vaja, *L'Aurore* serà una Universitat literaria, una segona Beirut (Siria).

S'associació catòlica de Changhai ha organizada dins es maig ana pelegrinació p'es cristians de la ciutat i d'ets arravals a la Mare de Deu de Zosè, a 36 kilòmetres de Changhai, i hi anaren mil trecentes persones. Partiren un diumenge dematí, i arribaren an es Santuari devers les nou; digue l'Ofici i hi hagué comunió general, i hora baixa de bell nou cap a Changhai. Resultà una manifestació catòlica ben garrida. Es dissapte abans trecentes al·lots cristians des col·legi Secundari i Primari Superior de St. Ignaci de Zi-Kawei, en trajo de gimnasi havien feta sa mateixa pelegrinació. A poc a poc es catòlics se demostren tals p'es carrer davant Deu i tot lo món. Sa primera de juriol feren es catòlics una procesó pública amb el Santíssim, i eren més de trecent; rodà sa procesó dues hores, i semblava allò una ciutat catòlica d'Europa. Sa policia xinca, gentil, no cristiana, armada de fusells, mantenía s'orde i donava escolta an el Santíssim.

¿E'hu sentiu, anti-clericaltxos torre-pipes de per aquí?

També a la Xina sa Relligió va quart creixent, a pesar de tots es rebumboris que es republicans hi armen.

El Rdm. P. General des Dominics

An es Capítol General que la gloriósissima Orde Dominicana celebrà no fa gaire a Friburg de Suissa, elegiren General de l'Orde el Rdm. P. Teifslint, d'Amsterdam, holandés, que per cert no s'hi trobava perquè no era elector. Sembla que és un homo d'extraordinaries dots de govern, de gran sabiduria, maneig i experiència i que parla una partida de llengos. An es coranta anys ja el feren Provincial d'Hollandia i més envant le hi feren altres tres vegades. La Santa Seu l'any 1911 l'anomenà Comissari general i Visitador apostòlic des convents i cases que l'Orde té a Amèrica del sur i central, i llavò Visitador General d'ets Estats Units, Canadà i Antilles. Es seu zel apostòlic, erudició i doctrina li han volgut grans alabanses de part de l'Església Docent.

Deu fassa que es seu govern de l'Orde Dominicana sia per major honra i gloria de Deu i profit de l'Església i especialment de sa seua mateixa Orde, que és una de ses admirables que té l'Església. Beníssim!

Monument an el Dr. Finlay.

¿Qui és que no ha sentit anomenar sa *febra groga*, una pesta ferestíssima, que hi havia a l'Havana i que s'escampava desiara per altres bandes del món arribant fins i tot a Espanya? Aqueixa febra era un d'ets assots més terribles de s'illa de Cuba, a on feia milenars de víctimes sovint, i no hi havia hagut medi d'esveï-la. Basta dir que de l'any 1854 fins a 1901 hi hagué prop de trenta quatre mil morts de tal febre. Idò bé, un tal Finlay, doctor en medicina, metge famós, s'aficà dins es cap d'esveï tal febre. Estudià qui estudià, arribà a trobar un remei contra ella, que resultà tan eficaç que a l'hora d'ara ja no se'n du casi negú an es cementeri. Figurau-vos que de l'any 1905 a 1908, tan gran com és Cuba, només hi hagué coranta morts de tal febre; i de l'any 1908 ensà ja no n'hi ha hagut casi cap, gracies a Deu. Antany se morí aqueix Dr. Finlay, que ja corria es vuitanta dos; i es cubans, agraïdíssims an es gran benefici que feu an el país, li han dedicat un monument senzill sí, però ben garrit dins sa clasta de sa Secretaria de Sanitat i Beneficencia de l'Havana.

Xètxera anti-clerical

Entre es periòdics de Colombia (Amèrica Central) se va moure, no fa gaire, sa qüestió de si s'ensenyansa pública estava atrassada o no, sobre tot ses assignatures des Batxiller. Alguns diaris esquerrans, donant varies Congregacions religioses aqueixa ensenyansa, se posaren a dir que aqueixes ensenyaven malament i que anaven tan i tan enrera de cualcador i que no servien per ensenyar. Es Jesuïtes des Col·legi Nacional de St. Bartomeu d'allà acabaren sa paciència i defieren aquells anti-clericals a que hi anassen a donar-los conferencies pedagògiques per fer-los veure s'insuficiencia i a través des mètodes jesuïtics d'ensenyansa, a fi de que ells, es Jesuïtes, les poguessen millorar i sortir de s'atràs a on aquells anti-clericals los suposaven.

¿Acceptaren s'envit aquells periodistes anti-clericals? Tant com sa coa de s'ase; no anaren d'agllans, i romangueren malameut de tot davant s'opinió pública de Colombia.

Contra ses llistes negres ingleses

Es Govern *aliats* se son avesats a publicar unes llistes de companyies i de cases de comerç de nacions estrangeres, conegudes come germanòfiles, privant es seus súbdits de tractar amb tals cases i companyies ni de favorir-les en res ni per res. De llistes així n'ha publicades es Govern Inglès contra cases de comerç i companyies de ses diferents nacions neutrals, i es Govern d'aquestes han callat casi tots, fora es d'ets Estats Units, que n'ha protestat; i es *Foreign Office* anglès ha rebuda una nota des Govern de Washington contra tals llistes de cases i companyies nortamericanes. Aqueixa nota expresa s'extranyesa que han causada an ets Estats Units aqueixes llistes, que són reialment una intervenció arbitraria dins es comerç d'un país neutral, contra lo qual ha de protestar es Govern nortamericà; retreu aqueixa nota es desastrosos efectes que tals llistes causorfen dins es comerç de sa nació; sosten que es ciutadans nortamericans són lliures de comerciar per compte des Govern o propi amb sos agents de totes ses nacions en guerra, i acaba per dir que tals llistes no respecten es dret des neutrals; per lo mateix ets Estats Units se veuran an el cas de considerar tals llistes come contraries a s'equitat i an es sentiments de justícia imparcial, propis d'ets Estats amics. Es Govern d'ets Estats Units ha fet lo que havien de fer totes ses altres nacions neutrals.

Maig des zepelins

Es diaris de dia 7 dugueren que sa darrera volada des zepelins part damunt Inglaterra, fonc molt fatal p'ets inglesos. Sembla que ets zepelins bombetjaren Londres per espai de quatre hores, calant foc a moltes de bandes, esbucant molts d'edificis. A diferents fàbriques de davora sa gran ciutat hi hagué explosions i incendis. Pareix que feren també molt de naufrax es zepelins devers Oxford, Harwich, Boston, Embert i altres centres militars.

Venecia casi deserta

Venen notícies d'Itàlia que aqueixa gran ciutat se veu sovint exposada a ses xicotines des voladors austríacs, que en passen part damunt i hi amollen bombes a luf. Això naturalment fa molt poca gracia an es venecians, que, per no esser-hi demés, es qui poren e'hu donen a ses comes anant-se'n a viure a una altra banda més segura. Diuen sí són fuites de Venecia més de vint mil persones i que presenta s'aspecte d'una ciutat desolada. ¡Pobres venecians i pobres edificis de Venecia, que n'hi ha tants i tants d'importantíssims!

¡Mal llamp sa guerra! ¡Mal se morís per tot allò on és i que se perdés sa llevant! Amèn.

Més sobre ses llistes negres

Es Senat i sa Cambra Popular de Nort-Amèrica han aprovades ses esmenes presentades an es projecte de revenja contra ses *llistes negres* de ses nacions aliades.

Es Govern d'allà ha passat per orde an es Directores de Duanes que, segons tal projecte, no deixin sortir cap nau ni bastiment des ports nortamericans que no vulguen admetre merques procedents de qualsevol casa americana, si ga germanòfila o dimoni boiet.

Queda es President de sa Confederació nortamericana Mr. Wilson facultat per privar s'importació de merques de païssos que posin obstacles an es

lliure exercici des comerç americà; per lo mateix, es Govern d'ets Estats Units ampararà i defensarà ses cases americanes que vulguen comerciar amb alemanys i austríacs.

Alguns delegats de ses Repúbliques del Centre i Sur d'Amèrica se són ensumats amb so Ministre de Negocis Extrangers de Nort-Amèrica Mr. Lansing per concertar una acció comuna contra ses *llistes negres* d'ets aliats.

Ara veurem aqueixes estornells d'*aliats* que faràn contra Amèrica del Nort, des Centre i des Sur.

Francesos i inglesos contra França

Com ets alemanys fan sa guerra contra francesos i inglesos dins França, tota s'artilleria i es foc horrorós que francesos i inglesos desparan contra alemanys, no pega dins Alemanya, sino de ple dins França, fa mal bé ses ciutats franceses, ses terres franceses, que quedaràn fetes un ermàs, que hauràn de passar molts d'anys per porerles conrar de bell nou. ¿què en direm de ses ciutats franceses? ¿Com han de romandre? I casi tot es mal le hi hauràn fet es mateixos francesos i sos amics ets inglesos.

Per que se veja sa destrossa que fan francesos i inglesos dins França per treure'n ets alemanys, vetaquí lo que diu *La Veü de Catalunya*, que és lo que conta, no cap germanòfil, sino un escriptor de París, baix des títol:

«L'ull dels exèrcits

L'acció de l'aviació militar

«En Josep Reinac, damunt el «Figaro» de París, escriu, sota el pseudònim de «Polyb», les següents interessantíssimes observacions preses al «front» del Soma:

«L'acció combinada de la guerra de trinxeres i de les artilleries a llarga distancia fa impossible tot progrés en un terreny que no ha estat abans regonut i després aixafat per la metralla. Un poblat, un pujol, un bosc poderosament fortificat estan defensats per bateries posades a molts kilòmetres lluny. No cal dir que ja no s'ha de pensar en reconeixements fets per la cavalleria.

«L'avió ha heretat la tasca que abans es confiava als esquadrans d'avantguarda. L'avió es l'ull de l'exèrcit. Mes desde les alseries des d'on domina el camp de batalla enemic, sols pot percebre un vagorós plànol en relleu. Li cal recollir ressenyaments nombrosos i precisos si no vol haver-se aventurat en va pel damunt de les línees enemigues. ¿com podrà descobrir a la vegada tots els accidents del terreny, sensa oblidar-ne ni un, car aquest podria ésser el més important, i reportar-ne una visió perfecta?

«Caldrà doncs donar a aqueix ull un telescopi que no es contentarà de veure-ho tot, sino que ho relatarà tot. El pilot de l'avió anirà doncs acompanyat d'un observador que portarà un aparell fotogràfic de gran poder i l'objectiu del qual serà projectat cap a terra. L'observador el farà funcionar ràpidament mentres duri el vol damunt del camp d'observació.

«L'avió és impotent contra els canons perpendiculars dels enemics, i per a fugir-ne no té altre recurs que enlairar-se tant com pugui i volar el més ràpidament que pugui. El pilot dirigeix; l'observador fotografia; l'avió també és impotent contra els avions enemics, i per tant li caldrà fer-se escoltar per altres avions de caça que li obriran el camí i el defensaran.

«Mes el temps no és sempre clar i pur. Quant els núvols s'interposin entre ell i la terra, son aventurat viatge serà inútil. Així recomençarà l'aventu-

ra dugues, tres vegades. Per fi el cel i el destí li són favorables. I torna al camp amb sa col·lecció de clíxés.

«Veus aquí una cosa grisa, amb ombres més negres i amb petites línies blanques, amb minúsculs quadrats o cercles blancs. Les línies són trinxeres o rutes. Els punts són cases, bateries o forats d'obusos. Les ombres són pendents, comes, valletes o boscos.

«Les fotografies es revelen i desenrotllen; s'acorden unes proves amb altres; es transcriuen en una carta en gran escala: i llavors es llegeix, s'interpreta, s'endevina.

«Cal endevinar, raonar com per un problema a la vegada matemàtic i psicològic. Car l'enemic disimula ses bateries en boscos, en casamates fumejants, en rutes, en cavernes. Hi ha veritables pistes que menen a la bateria. I n'hi ha de falses que no menen enlloc. Les veritables han estat cobertes de d'eures i molses. Les falses han estat fetes exprès. I a vegades, sols hi ha una sola pista exacta i és la que ha deixat l'halenada monstruosa del canó.

«Aquí tenim, doncs, el sector que les artilleries han trasbalsat, fins que les trinxeres no sien sinó un munt de pedregam i fins que les bateries que les defenses hagin estat destruïdes o en fuga. I és encara l'avió el que ha de reglar el tir de la bateria. I la tempesta de ferro i de foc esclata, un dia dos dies.

«L'obra, està feta ja? Per cas l'ha esboçada tan sol? L'avió s'envola de nou. Son telescopi transcriptor porta una nova imatge del terreny: sol rosegat pels forats dels obusos, boscos desvastats, vilatges fets a miques, comes enfonsades, trinxeres caòtiques, brostes de ferro escampades arreu.

«S'ha acabat? La destrucció és prou completa? No. Encara hi ha massa trinxeres intactes, massa rius d'amestralladores promptes a vomitar la mort des de llurs misteriosos cataus. La metralla torna ploure. L'avió torna a pendre el vol. I una altra volta retorna, amb nous clíxés...

«Aquesta vegada l'obra es bona. Les trinxeres estan nivellades, les bateries estan desmembrades o disperses. Fins ara no sona l'hora de la infanteria l'hora de l'assalt furiós.»

Arròs a grumaians

E'hi va devers Grecia. Bé anuncien ets aliats que Grecia se declararà a favor d'ells i que farà guerra amb ells contra Bulgaria i ets imperis centrals; però tots aqueixos anuncis surten boirers. Lo que mos arribà, dia 12, notícia de que un estol de reservistes grecs envestiren s'Embaixada o Llegació francesa a Atenes mentre hi delibera ven es Delegats de ses Potències aliades. Aquells reservistes desapararen revólvers cridant: ¡Fóra França! ¡Fóra Inglaterra!

Es soldats grecs que guardaven sa Llegació Francesa, no mogueren peu ni cama contra aquells reservistes. Llavò desembarcaren forces des creuer francès *Bruix* per guardar aquesta Llegació.

Es Representants de ses Potències aliades a Atenes que fan trucs i baldifes dins Grecia i se'n són alsats amos i senyors perquè són més forts que es grecs i per acreditar-se una volta més de defensors i amparadors de ses nacions petites i desvalgudes (i es Govern grec e'hu aguantant per no esser-hi demés), idò es Representants de ses Potències aliades han exigit an es Govern grec sa dissolució de sa *Lliga reservista*, i es Govern grec e'hi ha hagut d'allargar es coll.

Per que se veja si es poble grec està gaire agrait an ets aliats, mos diuen telegrams de París que ses cases franceses d'Atenes, considerant-se en perill davant s'actitud de sa població, han issada sa bandera francesa,

D'Atenes telegrafien que aquells reservistes que hem dit, no sols cridaren davant sa Llegació francesa: ¡Fóra França! ¡Fóra Inglaterra!, sino que entraren dedins assaltant sa sala de reunions, cridant ¡Visca el Rei Constant! ¡Visca Grecia! i feren benes es retrat des President de sa República Francesa!

¡Vaja! se veu que es grecs estan la mar de contents i d'agraïts d'ets aliats! Tenen motiu.

Es diseurs d'En Maura

a Beranga

Fou diumenge passat. Beranga és un poble devora Santander a on s'aplegà gran gentada per sentir tal discurs. En Maura definí sa seua actitud. Destraletjà contra ses classes neutres, dient que cometen un crim de lesa-patria amb so no voler prendre part en sa política. Aqueixa abstenció feu possibles ets abusos des Governsa Cuba i Puerto-Rico, a on enviaven caps-esplorats a fer-se rics i això mos conduí a perdre aquelles illes. Digué que duia idea de tornar governar, acceptant ajuda de tots es qui li voldrien fer costat, oblidant ses coses passades. Digué que s'immensa majoria de sa Nació rebutja i avorreix es cacics, baix dels quals viu tothom amb vilipendi. S'és mester que la gent acudisca an el Poder Sobirà rescatant-lo des cativeri a on se troba. Explica sa manera com amb so sistema de govern actual una degeneració orgànica esborrossona ses voluntats més bones. Passa a parlar de sa qüestió internacional, i és de parer que s'és mester mantenir sa neutralitat, maldament posseïsem grans remeis militars i més patint sa degeneració indisculpable des protectorat del Marroc; pero es no prendre part en sa guerra europea, en lloc de resoldre les dificultats, entaula moltes d'exigencies de resultes de sa neutralitat, exigencies que ses circumstancies les fan per noltros més difícils respecte d'alguns bel·ligerants. Sa guerra actual fa que no poguem seguir estant tot sols, decantats de ses altres nacions, si no volem que Espanya muira dins s'infamia.

Per veure an'e quina banda mos hem de tirar, no hem d'esperar a veure qui guanya i fer-mos d'aquest. Es natural i ineludible que existeix una convivència d'Espanya amb França i Inglaterra, que mos ha duit, mos du i mos durà un d'aqueixos dos casos: o que Inglaterra i França tractin Espanya come germana respectant i favorint es seu briu i vigor o que procurin aquelles nacions es nostro aniq ilament i impotència per substituir-mos, per fer-se amos i senyors d'Espanya. Durant tres sigles Inglaterra i França han practicat aqueixa segona política de capficar sempre l'Espanya, aprofitant i promovent sa decadència d'Espanya. Això ha empesa s'opinió espanyola contra sa corrent natural des nostros interessos i afinidats. Si França i Inglaterra no deixen anar aqueixa política seua tradicional contra Espanya, es nostros esforços haurien d'agrar-se i tendriem que renegar o rendir-mos a sa necessitat, cercant altres costats i alianses per defensar sa nostra existència i sa prosperitat de Espanya, que estam obligats a deixar a ses generacions venidores. An es Govern pertoca elegir s'oportunitat d'entaular i resoldre aquest gravíssim problema; i mentres no's resolgui s'ha de mantenir sa neutralitat a tota ultransa. Allò que deshonra i mata ses nacions, no és rebre agravis, si primetgen de forses, sino doblegar-se, ajupir-se baix d'ets agravis, renunciant sa propia dignitat i sometent-se a vil esclavitut. Que no esper Espanya que altres nacions la salvin; és ella mateixa i amb ses seues propies forses que s'ha de salvar. Tot

lo que li pogués venir d'ets altres, acabaríen en protectorat i vilipendi.

Sembla que aqueix discurs ha feta gran impressió i se'n ha parlat molt per tot arreu. Tenim molta de por que no sia fum de formatjada, i que aviat no se'n recordin pus s'immensa majoria d'espanyols.

No és duptós que si Inglaterra i França mudaven de política respecte d'Espanya, que mos fessen costat, així com pertoca a pobles germans fer-se'n, mos convidaria a caramull anar amb aquelles nacions; però En Maura mateix confessa que fa trecentos anys que tals nacions, a lo que tiren, lo que cerquen sempre, és capficar Espanya, ofonar-la, esveïr-la.

¿Hi ha cap indici de que que hagen mudat o vulguen mudar de conducta França i Inglaterra envers d'Espanya? No'n veim cap d'indici de res d'això. Serà curtedat de vista nostra, serà lo que volguem; sa qüestió és que no veim ni afinam enlloc cap indici de tal mudansa; i no som noltros tots sols, es una gran part de s'opinió espanyola que se troba lo mateix.

De manera que segons En Maura, per noltros anar amb França i Inglaterra és precís que aqueixes nacions deixin sa política que fa trecentos anys se gueixen contra Espanya

Com los va an es rumans

Dissapte passat arribà sa nova de que es bulgars-alemanys havien presa sa ciutat de Turtukai, agafant-hi vuit regiments rumans, això és, 21000 homes, entre ells dos generals i quatre cents oficials i llavò cent canons. Bona tibada! Duen que hi hagué tants de rumans morts.

An el sur-est de Kuthmar sa cavalleria búlgara sorprengué dos batallons rumans, que hi perderen mil sicents homes; això és, sicents morts i mil presoners.

Confessen de St. Petersburg que ses tropes servies que amb sos russos entraren dins Rumania, s'ajocaren a Turtukai; devora el riu envestiren i han hagut de buidar d'aquella ciutat russos i servis, si us plau per forsa.

Es zeppelins alemanys ja han bombetjat una partida de vegades Bukarest, sa capital de Rumania. Lo que hi ha que es telegrams de Londres i de París diuen que no hi han fet gens de mal, tot lo més hauran esceïada qualche dona o al·lot. Ses bombes que cauën des zeppelins demunt ses ciutats aliades, tenen sa rara propietat de no ferir més que gent així: dones, veis, al·lots. Així hu conten es telegrams aliats. Lo que hi ha, que qui no los creu, no peca.

Per sa banda de Transilvania, es tros d'Austria d'on ets austriacs han buidat perquè es terreny no els era favorable per sa defensa, es rumans han ocupades una partida de poblacions. Ara veurem si seràn capaços de fer recular ets austriacs d'aquí on aqueix se son fortificats.

Es bulgars segueixen avansant dins Rumania: han presa també sa ciutat de Balzur, fent 700 presoners.

Sembla que es famós general alemany Mackensen és es qui dirigeix es bulgars contra es rumans; amb sos bulgars hi ha alemanys i turcs, i els arriba molta d'artilleria d'aquella més feresta d'Alemania.

Dia 12 arribaren noves que es bulgars han ocupada la Salistria, regió importantíssima de Rumania que pega an el Mar-Negre; i també arribà de París notícia de que sa classe obrera de Rumania està contra sa guerra i que hi ha hagudes grans manifestacions populars demanant que s'anul·li sa declaració de guerra a Austria i se restablezca s'amistat amb sos imperis centrals.

Barrisc de noticies de guerra

En Clemenceau, ex Ministre de França, damunt *L'Homme enchainé* se queixa de que ets aliats deixen que França haja de dur sa somada més grossa de sa guerra. Si França hi consent, no hi tenim res que dir.

Es generalíssim rus Brussilof ha dit que sa guerra s'acabarà dins es gost de l'any qui vé i que Russia guanyarà. No li manca altra cosa an En Brussilof més que alsar-se profeta. Es qui s'hi alsen, si no los hi alsa Deu, solen quedar malament.

Telegrafien de Nova York que Inglaterra, davant s'actitud d'ets Estats Units contra ses *lístes negres*, ha llevades de tals *lístes* totes ses cases i companyies nortamericanes que hi tenia come germanòfiles. No hi vol peres Inglaterra amb sos estats Units, i fa bé.

Eu vista des frequents vols des zeppelins part damunt ses costes orientals d'Inglaterra, es Govern anglés ha tancadas ses fabriques de municions de Chatham, Hull, Dundes i Brighton que sempre sortien nafrades d'aquells vols i n'ha fetes obrir d'altres terra endins per que estiguen a sa redorsa. Hi ha que fer es cap viu amb aqueix dimonis de zeppelins.

An es front del Somme ets alemanys reculen una mica perquè Inglaterra hi aboca tota sa seua forsa i es francesos també; però estan ben lluny França i Inglaterra de porer treure de França ets alemanys per aquella banda i tot. En camvi per sa banda de Verdun està sa cosa estacionada; ni França ni Alemanya avansen ni reculen. ¡Es que Alemanya ha d'atendre a tantes de bandes, que un no sab com s'ho fa per sostenir-se victoriosament contra tants de contraris!

Es socialista francès Gustau Hervé dalt *La Victoire* se demostra cremadíssim perquè es russos només han posat un exèrcit menut dins Rumania contra Bulgaria, i així són estats causa de que Bulgaria, en lloc d'esser invadida és invasora, apoderant-se d'una regió tan important estrègicament com La Salistria, la més important del Danubi. Diu N'Hervé que és ben perillós que ets aliats no hagen perduda a sempre sa gran avinentesa de capxifollar Bulgaria i baldar definitivament ets Imperis centrals. Aquí lo que hi ha que de París i de dins sa redacció d'un periòdic és bo de fer dir lo que s'ha de fer i deixar de fer per guanyar una guerra! Si N'Hervé hi havia de posar es dits, perventura se veuria més endidat.

Un Mercader Nou

IX

Com una festa sempre sol dur són, En Juan que era anat per vila aquells dos vespres i s'era aixecat molt dematí, amb so bull que duia de sa somera, eren les nou quant sortí a llum.

Com era d'aquells que no deixen perdre ses manades p'es rostoi, lo primer que feu, com va sortir de sa cambra, fonc posar-se sa panxa a plom i llavò anà a donar es berenar a sa somera.

Com aquell dia no sabia on fer-se a fer sa torniola per dins s'hostal, fins que pensà que li convendria mirar com se trobava de doblers fets fer un repàs an es que li havia donats son pare; que no fos cosa que, com se'n temès se quedàs sense una creu, i llavò hauria de girar ses barres an es vent; perquè bé sabia ell que a s'hostal no era come ca-seua, que sempre trobava pa an es revol i sobrassades a sa perxa, sensa que hagués de tenir mal-de-caps d'aclear ses misses d'on sortien. Ara a s'hostal ja era una altra cosa; si no hi havia menuts, tampoc e-hi havia menjúa.

Pensant amb això se'n va dins sa cambra, se destira des serró i comença a contar es doblers.

Com va veure es mancab que havia tengut, tot se va retgirà: perque va veure que la cosa se'n anava a la vela i que, si no feia es cap viu i no se treia sa sòn; dins poc temps no li quedaria un dobler per fer cantar un cego. Això li tregué de dins es cap es bull que duia de sa somera; ja no volgué sebre si corria molt o si corria poc; lo que li recordà fonc que son pare li deia moltes vegades: que sa fam fa trotar i devegades córrer, i que sa miseria es tan lletja que tothom ne fuig i negú la vol dins ca-seua. També li recordà que son pare li deia que, per fogir de fam i miseria s'únic camí que hi havia, era es fer feina: perque qui no fa feina, no té pa ni en menja, i sensa voler sebre més raons, ni voler sebre qui l'havia encalsada, se posa pa a taleca, treu sa somera i ja és partit a trescar aquelles possessions d'aquell contorn, per veure si compraria un poc de bestiar i faria negoci.

Ja és partit tira tira, pensant p'es camí a veure si li recordaria lo que li havia dit son pare, es vespre abans de partir, perque li servís de llum i no pegàs de cap amb ses barrines que faria; però aquell cap seu estava tan tancat a les hores que de res se recordà.

Dues hores feia que caminava d'aquella manera quant arribà a *Son Blau*, que era una possessió de molt de bestiar. Antes d'arribar a *ses cases*, es cans amb so pel arveixinat i lla drant, li varen sortir a camí, i En Juan, que sabia per experiència propia ses berbes que fan aqueis animals, pega bot dalt sa somera per por d'una espillada.

L'Amo, com sentí es cans, surt tot d'una de *ses cases* i pega un crit; i es cans coa baixa tornen arrera. Amb això arriba En Juan i l'Amo que va conèixer amb ell que era un mercader, li feu una gran escamesa i el fa entrar dins *ses cases*.

—Jo era arribat diu En Juan, per veure si feis comptes de treure bestiar, perque si n'heu de treure i mos avenim d'es preu, jo el me'n menaria.

—Com ara per ara, diu l'Amo, no tenc cap animal que me fassa nosa; però jo som d'aquells que no m'han envidat mai que no haja ballat. Dins sa boal e-hi ha uns quants mulats, que, si t'agraden, en porem parlar.

—Les poriem anar a veure, diu En Juan; i per lo que valen jo som comprador.

Ja són partits cap a sa boal, En Juan les se mira un per un i les trobà mil defectes.

—¿Que les m'has de comprar tots? diu l'Amo.

—Tots e-hu trob massa, diu ell. Vos prendré es tres muls i es dos cavalls, si és que amb so demenar no sortiu de botador.

—Ara mos ne porem anar dins *ses cases* i en parlarem d'asseguts, diu l'Amo.

L'Amo, que era un homo que no comprava ses paraules a la menuda, com foren dins *ses cases*, pren la paraula, i comença a bravetjar es mulats, parlant, an es parèixer amb tanta de raó, que fins i tot En Juan arribà a creure que aquells mulats eren una flor, però En Juan a la fi romp dient:

—No perdeu temps bravetjant ets animals, diu En Juan. Jo ja sé lo que són ells; lo que importa és que digau una paraula i digau-la avenguda.

L'Amo, que en lo que havia dit En Juan, conegué que no era des qui hu entenien més, li demanà des mulats el doble de lo que valien, i En Juan, que no sabia es preu que tenia aquell bestiar, li prometé fent baix per lo que l'Amo li havia demanat; pero que encara era més que no lo que valien es mulats. L'Amo tot d'una que el sent, per por que no se refès, diu:

—Perque aquesta barrina és sa primera que feim plegats, i vui que ten-

gues ganes de tornar per aquí, teus són es mulats.

En Juan se treu es serró, paga l'Amo; li manleva una esquella per posar a sa somera, treu es mulats, se despeix de l'Amo i ja és partit cap a la Vila amb sa somera davant i ell derrera es mulats.

Una hora feia que caminava, i tot li anava amb popa, perque, segons ell, havia feta una bona barrina, sa somera era taidada de lluna per dur s'esquella i es mulats seguien come menets de cordeta.

En Juan caminava tot tranquil, siuolotjant siuolotjant derrera es mulats, i amb això sent uns crits desaforats; se gira i veu un homo dalt un turonet que seguia cridant:

—¡Ah, vellaca! ¡Ah vellaca!

En Juan, que no entenía clar lo que aquell homo deia, sa pensà que el cridava, i tot depressa i amb tota sa veu que tenia li diu:

—No puc venir, perque ss mulats me fogirien si les deixava.

Amb això sent una corradissa, se gira i veu dos cans llebrers que venien per sa carretera encalsant una llebre. Quant aquells cans arriben an En Juan, es mulats se'n fan por i ja són partits de quatre uns per un vent i ets altres per s'altre, i En Juan ja és partit a córrer un cop derrera un, un cop derrera s'altre; per veure si los aturaria, però no en pogué haver cap a cames. Tant correu derrera es mulats, que duia una suada, que li porien tórser sa roba, i tant s'enfadà que, per primera vegada en sa seua vida, tirà una flastomia.

Sa somera, que no s'era moguda des mig des camí i que estava acostumada amb s'altre amo que tenia, que, quant li deia una flastomia, li euflocava una partida de garrotades, quant sentí sa que tirà En Juan, tengué por de ses garrotades i ja és partida per avall tant com ne poria treure. Amb aquesta feta sa somera caigué de la gracia an En Juan, i ja no li quebé pus devall son barret.

Quant aquell cassador, que hu era aquell que estava demunt es turó, vé sa feta des mulats, fonc de tan bon menament, que tot d'una arranca de córrer, trenca el devant a sa somera, l'agafa i se posa a tocar s'esquella. Es mulats, que no se veren perseguits de negú, acudiren tots allà on tocaven s'esquella; En Juan los recobra, dona les gracies an es cassador, i seguí de d'allà sa seua via, sensa que es mulats li fessen altra fetxada.

Com En Juan estava cansat i mort de tant de córrer, tot d'una que arribà a s'hostal, va tanca es mulats dins sa païssa, sopa i, com estigué bé de panxa, se'n va a jeure.

Tot d'una que tocà lilit, romangué adormit com un tronç; però com era tan dejorn encara, devers les dues ja havia acabada sa sòn; i, com es pensaments no volen estar aturats, pensà en lo que durant aquells dies amb so bull de sa festa no hi havia pensat, això és, amb aquella criada des primer hostal a on havia topat, de qui s'era mig enamorat, però que n'era fuit, perque s'havia cregut que aquella al-lota era el *Dimoni*, un d'ets tres *inimics* que el perseguíen.

Pensant en sa *criada*, s'enamora ment li revengué i va porer més aquest demunt ell, que no sa por que li feien es seus tres *inimics*, així és que entre sí mateix comença a dir:

—Ben pensat, si la cosa se mira de prim compte, vaig esser un bon beneit creure'm tan aviat que aquella al-lota fos el mateix *Dimoni*; perque, si examina bé la cosa, vorem que no hu pot esser de cap manera del mon, perque sempre he sentit dir, que el *Dimoni* és de lo més ferest que hi ha, i lo que és aquella al-lota no'n té res de lletja, sinó que és tot lo contrari; és garrida com el sol. Ara ja veig la cosa ben clara: si aquell jovenot li digué *Dimoni*, va esser de despici, perque

ella li havia donada carabassa. Lo que és ben cert, que és una al-lota ben taidada de per tot, ben devertida, no té mala hora mai, fenera, dèsembarassada per totes ses feines i llavò que sab més que Salamó: amb una paraula, és una al-lota que convé a tot preu.

Pensant amb això, se feu hora d'aixicar-se, i pega bot des lilit. Llavò se'n va a pegar una uiada an es bestiar i a posar-se sa panxa que no fes rucs.

Perque la gent vés es mulats, les possetjà un poc per dins es poble, i llavò se'n va dins sa taverna a fer propaganda per veure si'n vendria cap. Es qui volien renovar sa seua bistia, anaven a veure es mulats; però com sentien es preu que les posava En Juan giraven en redó sensa tornar-li resposta.

No hi va haver mercat p'es pobles de aquell contorn que En Juan no hi menàs es mulats i sa somera; però com es compredors veien lo lluny d'osques que anava es mercader, no perdien temps en prometre.

Cansat l'homo de córrer de ca'n Mel-lo a ca'n Catello amb sos mulats, sensa porer-ne vendre cap, i vegent per altra part es llaít que li feien, resol de baixar sa plassa, i dins poc temps entre barats i venudes va haver despatxats tots es mulats.

A les hores En Juan tenia sa somera i tres mulats véis tan passats, que negú deia a sa penyora. Tan mal a pler les arribà a tenir que an es primers compradors que se posaren a tira los ho envergà p'es morros.

Per quedar desembarassat del tot, li faltava vendre sa somera, que per cert la tenia tan venal que no poria seure, perque amb sa feta de esser-li fuita corrents, l'havia avorrida de tal manera que no la poria veure ni pintada.

Com amb sos mulats e-hi havia tengudes moltes de perdues i es gast que feia cada dia a s'hostal li arribava a colar molt, es menuts que li havia donats son pare s'eren fets tan avall, que sa candela ja cremava es blau.

Apurat l'homo, no sabia per quin camí havia de prendre perque per tot bava terrossos. Si se'n tornava a ca-seua sensa haver feta carrera, son pare el treuria defora; si seguía pelegrinant p'el mon, com aviat hauria acabats es doblers, o tendria que demanar almoina o s'hauria de morir d'un pur desaire. Estava més embuiat que un escaravat entre borres.

Amb això sentí tocar una missa, i pensà d'anar a oir-la i demanar a Deu que li obrís un portell, per poder sortir d'aquella mala petja. Agafa es capell i ja és partit cap a l'esglesia, pensant de quina manera le hi demanaria an el Bon Jesús, per moure'l a compassió i que'l tregués de mal-de-caps.

Volgué sa seua mala sort que dins l'esglesia se posàs an es costat d'un homo que, si el volien fer curt, quel demanassen de noves es temps que resava o que ne sentís dins l'esglesia que rallasen; allò el posava fora corda.

Surt sa missa, i En Juan s'ajonia amb so propòsit de oir-la amb molta devoció; però el dimoni, que mai dorm, feu de la guerra pota per veure si el desbarataria, i li bufa dins s'oreia, i En Juan ja me torna prendre es bull que duia, i pensà de vendre sa somera, que era s'única cosa que li quedava, i tornar-se'n a ca-seua i que digués lo que voldria son pare, que estimava més aguantar una renyada seua que haver de patir fam.

Dissapte qui vé, veurem, si Deu ho vol i Maria, es pas célebre que succeí an En Juan amb aquell homo que resava devora ell amb tan bona devoció.

L'AU PEL-DOR

S'endevinai de ses Tronges⁽¹⁾

Lo que'l Rei s'estimava més del mon era s'Hort de Trongers. El tenia rodat de tres murades, am còs de guardes a sa porta de cada murada.

Ses guardes no porien dixer passar ningú que volgués cuir tronges, si no prometia entregar-ne sa mitat des nombre de tronges i mitja més, sensa partir ne cap, a cada portal; no puguent treure més que una tronja per ell.

Cert: ningú, per molta fam de tronges que tengués, es trobava en curatge d'anar-hi. Hi havia tres murades que passar, i una altra murada més forta: es compte de ses tres partides de sa mitat i mitja més de ses tronges, sensa esmitjar-ne cap i romanent-ne una no més.

Una dona que esperava infant tengué desig d'una tronja, hi ho va dir a son marit: —Si no'm dus sa tronja, es viatge i jo anirem malament.

—Com ho faré, com ho faré?... se va dir s'homu. S'amor a sa dona i a lo que estava per a venir, li va aclarir es compte.

Sa presentà an es primer centinel·la, i li diu: —Deixe'm passar i te donré sa mitat de ses tronges i mitja més. An es segon centinel·la li va fer sa mateixa escomesa, que li donaria sa mitat i mitja més de ses tronges que duria. An es tercer centinel·la li va dir que a sa surtida de s'hort li donaria sa mitat i mitja més de ses tronges que cuiria. I el van dixer passar. Entrà i cuir quinze tronges.

An es centinel·la de dins, es primer que trobà en sa surtida, li entregà sa mitat de ses quinze i mitja més, que foren vuit; n'hi van restar set. An es segon centinel·la n'hi donà sa mitat de set i mitja més, que foren quatre tronges. I n'hi van restar tres. An es tercer centinel·la li donà sa mitat de ses tres tronges i mitja més, que foren dues i li va quedar una tronja, que va dur a sa dona, que saciàs es seu desig.

I amb açò va quedar desencantat s'Hort de ses Tronges del Rei, que era lo que s'estimava més del mon.

1 Me la contà En Climent des Ferrers de s'Arrabal de Mahó.

FRANCESCO CAMPS

Mitjorn-Gran (Menorca).

IGRACIES!

Les donam an es nostro benivolgut confrare *Correo de Mallorca* per haver-mos traduít i copiat es nostro article *Una Reial Orde i D. Benet Pons*.

An es confrare d'Inca li suplicam que, si copia res de LA AURORA, que diga d'on e hu pren, per allò de que a cadascú donau-li lo que es seu.

Noticies de Manacor

Aquesta setmana és estada de gros trafec p'es figueralers i assecadors de figues amb tant com va ploure dissapte i diumenge i ses brusques que feu es dies següents.

Mentres tant tenim saó, gracies a Deu, i Ell fassa que sia ben aprofitant. Ara porem preparar ses terres per sembrar a veure si conseguim un bon esplet per l'any qui vé, que no siga tan magre i xerec com es d'enguany.

Ja comensen a comprar porcs grassos i ben cars que van: a quinze i a setze pessetes sa rova.

Sa llàstima és que enguany aqueis animals s'agradin tan poc de figues.

Es reims també hi van carets. Es qui en teniu, aplegau-los arreu, que enguany valdrán molts de diners.

Es rul'ons (figues rueques) també van ben acassats; a nou pessetes los paguen, tai seguit.

Ses garroves se peguen a cinc pessetes i mitja; es bon preu.

Es bessó fa es bòvol; no se mou de ses noranta pessetes es quintar, es preu que ha tengut tot so l'any.